

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 6ης Οκτωβρίου 2021 *

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικά δικαιώματα – Νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών – Οδηγία 91/250/ΕΟΚ – Άρθρο 5 – Εξαιρέσεις από τις πράξεις που υπόκεινται σε άδεια – Πράξεις που είναι αναγκαίες για να μπορέσει το πρόσωπο που απέκτησε νομίμως το πρόγραμμα να διορθώσει σφάλματα – Έννοια – Άρθρο 6 – Αντίστροφη μεταγλώττιση – Όροι»

Στην υπόθεση C-13/20,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το cour d'appel de Bruxelles (εφετείο Βρυξελλών, Βέλγιο) με απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2019, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 14 Ιανουαρίου 2020, στο πλαίσιο της δίκης

Top System SA

κατά

État belge,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Ε. Regan, πρόεδρο τμήματος, Μ. Pešič (εισηγητή), Ε. Juhász, Κ. Λυκούργο και Ι. Jarukaitis, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Μ. Szpunar

γραμματέας: Α. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Top System SA, εκπροσωπούμενη από τον Έ. Wery και την Μ. Cock, avocats,
- το État belge, εκπροσωπούμενο από τον Μ. Le Borne, avocat,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον Έ. Gippini Fournier και την J. Samnadda,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 10ης Μαρτίου 2021,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 1991, για τη νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών (ΕΕ 1991, L 122, σ. 42).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Top System SA και του État belge (Βελγικού Δημοσίου) αφορώσας την αντίστροφη μεταγλώττιση από το Selor, γραφείο επιλογής προσωπικού της ομοσπονδιακής διοίκησης (Βέλγιο), προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή το οποίο ανέπτυξε η Top System και το οποίο αποτελεί μέρος εφαρμογής για την οποία το ως άνω γραφείο επιλογής διαθέτει άδεια χρήσεως.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις δεκαεπτά έως είκοσι τρία της οδηγίας 91/250 έχουν ως εξής:

«[εκτιμώντας] ότι, στην περίπτωση του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, πρέπει να προβλεφθεί μια περιορισμένη εξαίρεση στα αποκλειστικά δικαιώματα του δημιουργού να απαγορεύει τη χωρίς άδεια αναπαραγωγή του έργου του, προκειμένου να επιτρέπεται η αναπαραγωγή που είναι τεχνικά αναγκαία για τη χρήση του προγράμματος αυτού από το πρόσωπο που το απέκτησε νομίμως· ότι τούτο σημαίνει ότι οι πράξεις φόρτωσης και εκτέλεσης που απαιτούνται για τη χρησιμοποίηση ενός αντιγράφου νομίμως αποκτηθέντος προγράμματος, καθώς και η πράξη διόρθωσης των σφαλμάτων του, δεν δύνανται να απαγορευθούν συμβατικώς· ότι, ελλείψει ειδικών συμβατικών διατάξεων, και ιδίως σε περίπτωση πώλησης ενός αντιγράφου του προγράμματος, οποιαδήποτε άλλη πράξη που είναι αναγκαία για τη χρησιμοποίηση του αντιγράφου ενός προγράμματος μπορεί να εκτελεστεί, στα πλαίσια του προβλεπόμενου σκοπού της, από το πρόσωπο που απέκτησε το αντίγραφο αυτό νομίμως·

ότι δεν πρέπει να απαγορευθεί στο πρόσωπο που έχει το δικαίωμα της χρήσης ενός προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, η διενέργεια των πράξεων που είναι αναγκαίες για την παρακολούθηση, μελέτη ή δοκιμή της λειτουργίας του προγράμματος, υπό την προϋπόθεση ότι οι πράξεις αυτές δεν αποτελούν προσβολή του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας επί του προγράμματος·

ότι χωρίς άδεια αναπαραγωγή, μετάφραση, προσαρμογή ή μετατροπή της μορφής του κώδικα με τον οποίο έχει δοθεί ένα αντίγραφο προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, αποτελεί προσβολή των αποκλειστικών δικαιωμάτων του δημιουργού·

ότι, εντούτοις, υπό ορισμένες συνθήκες, η εν λόγω αναπαραγωγή του κώδικα και η μετάφραση της μορφής του, κατά την έννοια του άρθρου 4 στοιχεία α) και β), μπορεί να είναι απαραίτητες για τη λήψη των πληροφοριών που χρειάζονται για την επίτευξη της διαλειτουργικότητας ενός ανεξάρτητα δημιουργηθέντος προγράμματος με άλλα προγράμματα·

ότι, μόνο στις περιορισμένες αυτές περιπτώσεις η διενέργεια των πράξεων αναπαραγωγής και μετάφρασης εκ μέρους ή εξ ονόματος προσώπου που έχει δικαίωμα χρήσης αντιγράφου του προγράμματος πρέπει να θεωρηθεί ότι είναι θεμιτή και σύμφωνη με τα συναλλακτικά ήθη, και πρέπει συνεπώς να μην απαιτείται άδεια του δικαιούχου·

ότι ένας στόχος της εξαίρεσης αυτής είναι να επιτραπεί η διασύνδεση όλων των στοιχείων ενός συστήματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προέρχονται από διαφορετικούς κατασκευαστές, προκειμένου να μπορέσουν να λειτουργήσουν ομού·

ότι, η εν λόγω εξαίρεση από τα αποκλειστικά δικαιώματα του δημιουργού δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατά τρόπο που προσβάλλει τα νόμιμα συμφέροντα του δικαιούχου ή που έρχεται σε σύγκρουση με τη συνήθη εκμετάλλευση του προγράμματος».

4 Το άρθρο 1 της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας, τα κράτη μέλη προστατεύουν τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας σαν λογοτεχνικά έργα κατά την έννοια της σύμβασης [...] για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων[, η οποία υπεγράφη στη Βέρνη στις 9 Σεπτεμβρίου 1886 (Πράξη των Παρισίων της 24ης Ιουλίου 1971), ως έχει μετά την τροποποίηση της 28ης Σεπτεμβρίου 1979]. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ο όρος “προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών” περιλαμβάνει και το προπαρασκευαστικό υλικό σχεδιασμού τους.

2. Η προστασία σύμφωνα με την παρούσα οδηγία ισχύει για κάθε μορφή έκφρασης ενός προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή. Οι ιδέες και οι αρχές στις οποίες βασίζεται οποιοδήποτε στοιχείο προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, περιλαμβανομένων και εκείνων στις οποίες βασίζονται τα συστήματα διασύνδεσής του, δεν προστατεύονται με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας βάσει της παρούσας οδηγίας.

3. Ένα πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή προστατεύεται εφόσον είναι πρωτότυπο με την έννοια ότι είναι αποτέλεσμα προσωπικής πνευματικής εργασίας του δημιουργού του. Η παροχή της προστασίας δεν εξαρτάται από την εφαρμογή κανενός άλλου κριτηρίου.»

5 Το άρθρο 4 της ανωτέρω οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Πράξεις που υπόκεινται σε άδεια του δικαιούχου», ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη των άρθρων 5 και 6, στα αποκλειστικά δικαιώματα του δικαιούχου κατά την έννοια του άρθρου 2, περιλαμβάνεται το δικαίωμα να πραγματοποιεί ή να παρέχει άδεια για:

α) οριστική ή προσωρινή αναπαραγωγή του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, με κάθε μέσο και μορφή, εν όλω ή εν μέρει. Εφόσον η φόρτωση, η εμφάνιση στην οθόνη, η εκτέλεση, η μεταβίβαση ή η αποθήκευση του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή απαιτούν τέτοια αναπαραγωγή, οι πράξεις αυτές υπόκεινται σε άδεια εκ μέρους του δικαιούχου·

- β) μετάφραση, προσαρμογή, διαρρύθμιση ή οποιαδήποτε άλλη μετατροπή του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή και αναπαραγωγή των αποτελεσμάτων του[ς], με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων του προσώπου που τροποποιεί το πρόγραμμα·
- γ) οποιαδήποτε μορφή διανομής στο κοινό, συμπεριλαμβανομένης της εκμίσθωσης, του πρωτότυπου προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή ή των αντιγράφων του. Η πρώτη πώληση στην [Ευρωπαϊκή Ένωση] αντιγράφου ενός προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή από τον δικαιούχο του ή με τη συγκατάθεσή του, εξαντλεί το δικαίωμα διανομής του αντιγράφου αυτού εντός της [Ένωσης], εξαιρουμένου του δικαιώματος ελέγχου της περαιτέρω εκμίσθωσης του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή ή αντιγράφου του.»
- 6 Το άρθρο 5 της ίδιας οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εξαιρέσεις από τις πράξεις που υπόκεινται σε άδεια», προβλέπει τα ακόλουθα:
- «1. Ελλείψει ειδικών συμβατικών διατάξεων, δεν απαιτείται η άδεια του δικαιούχου για τις πράξεις που απαριθμούνται στο άρθρο 4 στοιχεία α) και β), όταν αυτές είναι αναγκαίες για την κατά προορισμό χρησιμοποίηση του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή από το πρόσωπο που το απέκτησε νομίμως, συμπεριλαμβανομένης της διόρθωσης σφαλμάτων.
2. Η δημιουργία εφεδρικού αντιγράφου από πρόσωπο που έχει δικαίωμα χρήσης του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή δεν μπορεί να εμποδίζεται συμβατικώς στο μέτρο που είναι απαραίτητο για τη χρήση αυτή.
3. Το πρόσωπο που έχει δικαίωμα χρήσης του αντιγράφου προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή δικαιούται, χωρίς την άδεια του δικαιούχου, να παρακολουθεί, να μελετά ή να δοκιμάζει τη λειτουργία του προγράμματος αυτού, προκειμένου να εντοπίσει τις ιδέες και αρχές που αποτελούν τη βάση του οποιουδήποτε στοιχείου του προγράμματος, εάν οι ενέργειες αυτές γίνονται κατά τη διάρκεια πράξης φόρτωσης, εμφάνισης στην οθόνη, εκτέλεσης, μεταβίβασης ή αποθήκευσης του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή την οποία δικαιούται να διενεργήσει.»
- 7 Το άρθρο 6 της οδηγίας 91/250, με τίτλο «Αντίστροφη μεταγλώττιση», έχει ως εξής:
- «1. Δεν απαιτείται άδεια του δικαιούχου εφόσον η αναπαραγωγή του κώδικα και η τροποποίηση της μορφής του κατά την έννοια του άρθρου 4 στοιχεία α) και β) είναι αναγκαίες για να ληφθούν οι απαραίτητες πληροφορίες προκειμένου να επιτευχθεί διαλειτουργικότητα ενός ανεξάρτητα δημιουργηθέντος προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή με άλλα προγράμματα, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται οι ακόλουθοι όροι:
- α) οι πράξεις αυτές πραγματοποιούνται από τον κάτοχο άδειας εκμετάλλευσης ή άλλο πρόσωπο που έχει δικαίωμα χρήσης αντιγράφου του προγράμματος ή για λογαριασμό τους από πρόσωπο που έχει σχετική άδεια·
- β) οι αναγκαίες πληροφορίες για την επίτευξη της διαλειτουργικότητας δεν έχουν ήδη καταστεί ευκόλως και ταχέως προσιτές στα πρόσωπα που αναφέρονται στο στοιχείο α)
- και
- γ) οι πράξεις αυτές περιορίζονται στα μέρη του πρωτότυπου προγράμματος που είναι αναγκαία για την επίτευξη της διαλειτουργικότητας.

2. Οι διατάξεις της παραγράφου 1 δεν επιτρέπουν οι πληροφορίες που ελήφθησαν κατ' εφαρμογή της:

- α) να χρησιμοποιηθούν για άλλους σκοπούς εκτός της επίτευξης της διαλειτουργικότητας του ανεξάρτητα δημιουργηθέντος προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή·
- β) να ανακοινωθούν σε άλλους, εκτός από τις περιπτώσεις που τούτο απαιτείται για να επιτευχθεί η διαλειτουργικότητα του ανεξάρτητα δημιουργηθέντος προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή
ή
- γ) να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη, παραγωγή ή εμπορία προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή του οποίου η έκφραση παρουσιάζει σημαντικές ομοιότητες, ή για οιαδήποτε άλλη πράξη που προσβάλλει τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

3. Σύμφωνα με τις διατάξεις της σύμβασης [...] για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων, οι διατάξεις του παρόντος άρθρου δεν μπορεί να ερμηνευθούν έτσι ώστε να επιτρέπεται η χρησιμοποίηση της εφαρμογής του κατά τρόπο που προσβάλλει αδικαιολόγητα τα νόμιμα συμφέροντα του δικαιούχου ή έρχεται σε σύγκρουση με τη συνήθη εκμετάλλευση του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή.»

8 Το άρθρο 9, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«[...] Όλες οι συμβατικές διατάξεις οι οποίες είναι αντίθετες προς το άρθρο 6 ή προς τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 5 παράγραφοι 2 και 3, είναι άκυρες.»

9 Η οδηγία 91/250 καταργήθηκε και κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/24/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, για τη νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών (ΕΕ 2009, L 111, σ. 16). Ωστόσο, επί των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης είναι εφαρμοστέα, *ratione temporis*, η οδηγία 91/250.

Το βελγικό δίκαιο

10 Ο *loi du 30 juin 1994* transposant en droit belge la directive européenne du 14 mai 1991 concernant la protection juridique des programmes d'ordinateur (νόμος της 30ής Ιουνίου 1994 σχετικά με τη μεταφορά στο βελγικό δίκαιο της ευρωπαϊκής οδηγίας της 14ης Μαΐου 1991 για τη νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών) (*Moniteur belge* της 27ης Ιουλίου 1994, σ. 19315), όπως τροποποιήθηκε με τον *loi du 15 mai 2007 relative à la répression de la contrefaçon et de la piraterie de droits de propriété intellectuelle* (νόμο της

15ης Μαΐου 2007 για την καταστολή της προσβολής και της πειρατείας των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας) (*Moniteur belge* της 18ης Ιουλίου 2007, σ. 38734) (στο εξής: LPO), προέβλεπε στο άρθρο 5 τα εξής:

«Με την επιφύλαξη των άρθρων 6 και 7, στα περιουσιακά δικαιώματα συγκαταλέγονται:

- a) η οριστική ή προσωρινή αναπαραγωγή του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, με κάθε μέσο και μορφή, εν όλω ή εν μέρει. Εφόσον η φόρτωση, η εμφάνιση στην οθόνη, η εκτέλεση, η μεταβίβαση ή η αποθήκευση του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή απαιτούν τέτοια αναπαραγωγή, οι πράξεις αυτές υπόκεινται σε άδεια εκ μέρους του δικαιούχου·
- b) η μετάφραση, η προσαρμογή, η διαρρύθμιση ή οποιαδήποτε άλλη μετατροπή του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή και η αναπαραγωγή των αποτελεσμάτων τους, με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων του προσώπου που τροποποιεί το πρόγραμμα·

[...].»

11 Το άρθρο 6 του LPO προέβλεπε τα εξής:

«§ 1. Ελλείψει ειδικών συμβατικών διατάξεων, δεν υπόκεινται σε άδεια του δικαιούχου οι πράξεις που απαριθμούνται στο άρθρο 5, στοιχεία a και b, όταν αυτές είναι αναγκαίες για την κατά προορισμό χρησιμοποίηση του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, συμπεριλαμβανομένης της διόρθωσης σφαλμάτων, από το πρόσωπο που έχει δικαίωμα να το χρησιμοποιεί.

[...]

§ 3. Το πρόσωπο που έχει το δικαίωμα χρήσης προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή δικαιούται, χωρίς την άδεια του δικαιούχου, να παρακολουθεί, να μελετά ή να δοκιμάζει τη λειτουργία του προγράμματος αυτού, προκειμένου να εντοπίσει τις ιδέες και αρχές που αποτελούν τη βάση ενός στοιχείου του προγράμματος, εάν οι ενέργειες αυτές γίνονται κατά τη διάρκεια πράξης φόρτωσης, εμφάνισης στην οθόνη, εκτέλεσης, μεταβίβασης ή αποθήκευσης του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή την οποία δικαιούται να διενεργήσει.»

12 Κατά το άρθρο 7 του LPO:

«§ 1. Δεν απαιτείται άδεια του δικαιούχου εφόσον η αναπαραγωγή του κώδικα ή η τροποποίηση της μορφής του κατά την έννοια του άρθρου 5, στοιχεία a και b, είναι αναγκαία για να ληφθούν οι απαραίτητες πληροφορίες προκειμένου να επιτευχθεί η διαλειτουργικότητα ενός ανεξαρτήτως δημιουργηθέντος προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή με άλλα προγράμματα, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται οι ακόλουθοι όροι:

- a) οι πράξεις αναπαραγωγής και τροποποίησης πραγματοποιούνται από πρόσωπο που έχει το δικαίωμα χρήσης αντιγράφου προγράμματος ή για λογαριασμό του από πρόσωπο που έχει σχετική άδεια·
- b) οι αναγκαίες πληροφορίες για την επίτευξη της διαλειτουργικότητας δεν έχουν ήδη καταστεί ευκόλως και ταχέως προσιτές στο πρόσωπο αυτό·
- c) οι πράξεις αναπαραγωγής και τροποποίησης περιορίζονται στα μέρη του πρωτότυπου προγράμματος που είναι αναγκαία για την επίτευξη της διαλειτουργικότητας.

§ 2. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου δεν επιτρέπουν οι πληροφορίες που ελήφθησαν κατ' εφαρμογήν της:

- a) να χρησιμοποιηθούν για άλλους σκοπούς εκτός της επίτευξης της διαλειτουργικότητας του ανεξαρτήτως δημιουργηθέντος προγράμματος·
- b) να ανακοινωθούν σε άλλους, εκτός από τις περιπτώσεις που τέτοιες ανακοινώσεις απαιτούνται για να επιτευχθεί η διαλειτουργικότητα του ανεξαρτήτως δημιουργηθέντος προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή·
- c) ή να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη, παραγωγή ή εμπορία προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή του οποίου η έκφραση παρουσιάζει σημαντικές ομοιότητες, ή για οιαδήποτε άλλη πράξη που προσβάλλει τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

§ 3. Το παρόν άρθρο δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής η οποία προσβάλλει αδικαιολόγητα τα νόμιμα συμφέροντα του δικαιούχου ή έρχεται σε σύγκρουση με τη συνήθη εκμετάλλευση του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 13 Η Top System είναι εταιρία βελγικού δικαίου που αναπτύσσει προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών και παρέχει υπηρεσίες πληροφορικής.
- 14 Το Selor είναι το δημόσιο όργανο που είναι αρμόδιο στο Βέλγιο για την επιλογή και την καθοδήγηση των μελλοντικών συνεργατών των διαφόρων υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης. Κατόπιν της εντάξεως του Selor στην ομοσπονδιακή δημόσια υπηρεσία «Στρατηγική και Υποστήριξη», το Βελγικό Δημόσιο υπεισήλθε στη θέση του ως εφεσίβλητο στη διαφορά της κύριας δίκης.
- 15 Από το 1990, η Top System συνεργάζεται με το Selor στο οποίο παρέχει υπηρεσίες σχετικές με την ανάπτυξη και τη συντήρηση λογισμικών.
- 16 Προκειμένου να εκπληρώσει τις αποστολές του, το Selor εγκατέστησε σταδιακά εργαλεία πληροφορικής που επιτρέπουν την ηλεκτρονική υποβολή υποψηφιοτήτων και την επεξεργασία τους.
- 17 Κατόπιν αιτήματος του Selor, η Top System ανέπτυξε διάφορες εφαρμογές που περιέχουν, αφενός, λειτουργίες που προέρχονται από το λογισμικό-πλαίσιο της εταιρίας αυτής το οποίο φέρει τον τίτλο «Top System Framework» (στο εξής: TSF) και, αφετέρου, λειτουργίες που σκοπούν να ανταποκριθούν στις ειδικές ανάγκες του Selor.
- 18 Το Selor διαθέτει άδεια χρήσεως των εφαρμογών που αναπτύσσει η Top System.
- 19 Στις 6 Φεβρουαρίου 2008, το Selor και η Top System συνήψαν σύμβαση που αφορούσε την εγκατάσταση και διαμόρφωση νέου αναπτυξιακού περιβάλλοντος καθώς και την ενσωμάτωση και μεταφορά των πηγών των εφαρμογών του Selor στο νέο περιβάλλον.

- 20 Μεταξύ Ιουνίου και Οκτωβρίου 2008, το Selor και η Top System αντάλλαξαν μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σχετικά με προβλήματα λειτουργίας που επηρέαζαν ορισμένες εφαρμογές που χρησιμοποιούσαν το TSF.
- 21 Δεδομένου ότι δεν μπόρεσε να καταλήξει σε συμφωνία με το Selor σχετικά με την επίλυση των προβλημάτων αυτών, η Top System άσκησε, στις 6 Ιουλίου 2009, αγωγή κατά του Selor και του Βελγικού Δημοσίου ενώπιον του tribunal de commerce de Bruxelles (δικαστηρίου εμπορικών διαφορών Βρυξελλών, Βέλγιο) με αίτημα, μεταξύ άλλων, να αναγνωριστεί ότι το Selor πραγματοποίησε αντίστροφη μεταγλώττιση του TSF, προσβάλλοντας τα αποκλειστικά δικαιώματα της Top System επί του λογισμικού αυτού. Η Top System ζήτησε, επίσης, να υποχρεωθούν το Selor και το Βελγικό Δημόσιο να της καταβάλουν αποζημίωση λόγω της αντίστροφης μεταγλώττισης και της αντιγραφής των πηγαίων κωδίκων του εν λόγω λογισμικού, πλέον αντισταθμιστικών τόκων υπολογιζομένων από την εκτιμώμενη ημερομηνία της αντίστροφης μεταγλώττισης, ήτοι το αργότερο από τις 18 Δεκεμβρίου 2008.
- 22 Στις 26 Νοεμβρίου 2009, η υπόθεση παραπέμφθηκε ενώπιον του tribunal de première instance de Bruxelles (πρωτοδικείου Βρυξελλών, Βέλγιο) το οποίο, με απόφαση της 19ης Μαρτίου 2013, απέρριψε, κατ' ουσίαν, την αγωγή της Top System.
- 23 Η Top System άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ήτοι του cour d'appel de Bruxelles (εφετείου Βρυξελλών, Βέλγιο).
- 24 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η Top System υποστηρίζει ότι το Selor προέβη κατά τρόπο παράνομο στην αντίστροφη μεταγλώττιση του TSF. Κατά την άποψή της, σύμφωνα με τα άρθρα 6 και 7 του LPO, αντίστροφη μεταγλώττιση μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με άδεια του δημιουργού ή του έλκοντος από αυτόν δικαίωμα ή ακόμη για την επίτευξη της διαλειτουργικότητας. Αντιθέτως, δεν είναι επιτρεπτή προς τον σκοπό της διόρθωσης σφαλμάτων που επηρεάζουν τη λειτουργία του οικείου προγράμματος.
- 25 Το Selor παραδέχεται ότι προέβη σε αντίστροφη μεταγλώττιση τμήματος του TSF προκειμένου να απενεργοποιήσει μια ελαττωματική λειτουργία. Ωστόσο, ισχυρίζεται, μεταξύ άλλων, ότι, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, του LPO, είχε το δικαίωμα να προβεί στην αντίστροφη αυτή μεταγλώττιση προκειμένου να διορθώσει ορισμένα σχεδιαστικά σφάλματα που επηρέαζαν το TSF και τα οποία καθιστούσαν αδύνατη την κατά προορισμό χρησιμοποίησή του. Το Selor επικαλείται ομοίως το, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 3, του LPO, δικαίωμά του παρακολούθησης, μελέτης ή δοκιμής της λειτουργίας του οικείου προγράμματος προκειμένου να εντοπίσει τις ιδέες και τις αρχές που αποτελούν τη βάση των σχετικών λειτουργιών του TSF ώστε να μπορέσει να αποτρέψει τις δυσλειτουργίες που προκαλούσαν τα σφάλματα αυτά.
- 26 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, προκειμένου να κρίνει αν το Selor δικαιούτο, βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 1, του LPO, να προβεί στην εν λόγω αντίστροφη μεταγλώττιση, οφείλει να εξακριβώσει αν η αντίστροφη μεταγλώττιση του συνόλου ή τμήματος του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή εμπίπτει στις πράξεις που προβλέπει το άρθρο 5, στοιχεία α και β, του LPO.

27 Υπό τις συνθήκες αυτές, το *cour d'appel de Bruxelles* (εφετείο Βρυξελλών) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Έχει το άρθρο 5, παράγραφος 1, της [οδηγίας 91/250] την έννοια ότι πρόσωπο που απέκτησε νομίμως πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή επιτρέπεται να προβεί στην αντίστροφη μεταγλώττιση του συνόλου ή τμήματος του προγράμματος, εφόσον η αντίστροφη μεταγλώττιση είναι αναγκαία για να μπορέσει να διορθώσει σφάλματα που επηρεάζουν τη λειτουργία του προγράμματος, ακόμη και εάν η διόρθωση συνίσταται στην απενεργοποίηση λειτουργίας που επηρεάζει την ορθή λειτουργία της εφαρμογής της οποίας αποτελεί μέρος το πρόγραμμα;
- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα αυτό, πρέπει επίσης να πληρούνται οι όροι του άρθρου 6 της οδηγίας ή τυχόν άλλοι όροι;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

- 28 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250 έχει την έννοια ότι το πρόσωπο που απέκτησε νομίμως πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή δικαιούται να προβεί στην αντίστροφη μεταγλώττιση του συνόλου ή τμήματος του προγράμματος αυτού για να διορθώσει σφάλματα που επηρεάζουν τη λειτουργία του προγράμματος, ακόμη και όταν η διόρθωση συνίσταται στην απενεργοποίηση λειτουργίας που επηρεάζει την εύρυθμη λειτουργία της εφαρμογής της οποίας μέρος αποτελεί το εν λόγω πρόγραμμα.
- 29 Δυνάμει του άρθρου 4, στοιχείο α', της οδηγίας 91/250, το οποίο θεσπίζει, ιδίως, τα αποκλειστικά δικαιώματα των δημιουργών προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών, ο κάτοχος δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να πραγματοποιεί ή να παρέχει άδεια για οριστική ή προσωρινή αναπαραγωγή του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, με κάθε μέσο και μορφή, εν όλω ή εν μέρει, υπό την επιφύλαξη των προβλεπόμενων στα άρθρα 5 και 6 της εν λόγω οδηγίας εξαιρέσεων.
- 30 Υπό την επιφύλαξη των ίδιων εξαιρέσεων, το άρθρο 4, στοιχείο β', της οδηγίας 91/250 παρέχει στον δικαιούχο το αποκλειστικό δικαίωμα να πραγματοποιεί ή να παρέχει άδεια για μετάφραση, προσαρμογή, διαρρύθμιση ή οποιαδήποτε άλλη μετατροπή του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή και αναπαραγωγή των αποτελεσμάτων τους.
- 31 Εντούτοις, το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250 ορίζει ότι, όταν οι πράξεις που απαριθμούνται στο άρθρο 4, στοιχεία α' και β', της οδηγίας είναι αναγκαίες για την κατά προορισμό χρησιμοποίηση του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή από το πρόσωπο που το απέκτησε νομίμως, συμπεριλαμβανομένης της διόρθωσης σφαλμάτων, δεν απαιτείται, ελλείψει ειδικών συμβατικών διατάξεων, άδεια του κατόχου των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.
- 32 Σύμφωνα με το άρθρο 6 της οδηγίας 91/250, το οποίο επιγράφεται «Αντίστροφη μεταγλώττιση», δεν απαιτείται επίσης άδεια του δικαιούχου εφόσον η αναπαραγωγή του κώδικα ή η τροποποίηση της μορφής του, κατά την έννοια του άρθρου 4, στοιχεία α' και β', της οδηγίας, είναι αναγκαία για

να ληφθούν οι απαραίτητες πληροφορίες προκειμένου να επιτευχθεί η διαλειτουργικότητα ενός ανεξαρτήτως δημιουργηθέντος προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή με άλλα προγράμματα, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται ορισμένοι όροι.

33. Επισημαίνεται ότι η αντίστροφη μεταγλώττιση δεν μνημονεύεται, αυτή καθαυτήν, στις πράξεις που απαριθμούνται στο άρθρο 4, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 91/250, στις οποίες παραπέμπει το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας.
34. Τούτου δοθέντος, πρέπει να εξακριβωθεί αν, παρά το γεγονός αυτό, οι πράξεις που είναι αναγκαίες για την αντίστροφη μεταγλώττιση προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή είναι δυνατόν να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4, στοιχεία α' και/ή β', της οδηγίας αυτής.
35. Προς τούτο, πρέπει προκαταρκτικώς να επισημανθεί ότι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 39 των προτάσεών του, ένα πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή συντάσσεται αρχικώς υπό τη μορφή «πηγαίου κώδικα» σε κατανοητή γλώσσα προγραμματισμού, προτού μεταγραφεί μέσω ενός ειδικού προγράμματος που ονομάζεται «μεταγλωττιστής» σε μορφή δυνάμενη να εκτελεστεί από ηλεκτρονικό υπολογιστή, ήτοι σε μορφή «αντικειμενικού κώδικα». Η διαδικασία μετατροπής του πηγαίου κώδικα σε αντικειμενικό κώδικα αποκαλείται «μεταγλώττιση».
36. Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι ο πηγαίος κώδικας και ο αντικειμενικός κώδικας προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, καθόσον αποτελούν δύο μορφές εκφράσεως του προγράμματος, τυγχάνουν της προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/250 (πρβλ. απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, *Bezpečnostní softwarová asociace*, C-393/09, EU:C:2010:816, σκέψη 34).
37. Αντιθέτως, η «αντίστροφη μεταγλώττιση» σκοπεί στην ανασύσταση του πηγαίου κώδικα ενός προγράμματος εκκινώντας από τον αντικειμενικό του κώδικα. Η αντίστροφη μεταγλώττιση πραγματοποιείται μέσω ενός προγράμματος το οποίο καλείται «απομεταγλωττιστής». Όπως υπογράμμισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 41 των προτάσεών του, η αντίστροφη μεταγλώττιση δεν καθιστά, κατά κανόνα, δυνατή την ανάκτηση του αρχικού πηγαίου κώδικα, αλλά μιας τρίτης έκδοσης του οικείου προγράμματος η οποία ονομάζεται «οιονεί πηγαίος κώδικας» και η οποία μπορεί, με τη σειρά της, να μεταγλωττιστεί σε αντικειμενικό κώδικα που επιτρέπει τη λειτουργία του προγράμματος.
38. Η αντίστροφη μεταγλώττιση συνιστά, επομένως, πράξη μετατροπής της μορφής του κώδικα ενός προγράμματος η οποία συνεπάγεται, τουλάχιστον μερική και προσωρινή, αναπαραγωγή του κώδικα, καθώς και τροποποίηση της μορφής του.
39. Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι η αντίστροφη μεταγλώττιση προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή συνεπάγεται τη διενέργεια πράξεων, ήτοι την αναπαραγωγή του κώδικα του προγράμματος και την τροποποίηση της μορφής του εν λόγω κώδικα, οι οποίες συγκαταλέγονται πράγματι στα αποκλειστικά δικαιώματα που ανήκουν στον δημιουργό, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 4, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 91/250.
40. Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από το γράμμα του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250, το οποίο αφορά μεν, σύμφωνα με τον τίτλο του, την αντίστροφη μεταγλώττιση, πλην όμως αναφέρεται ρητώς στην «αναπαραγωγή του κώδικα» και στην «τροποποίηση της μορφής

του κατά την έννοια του άρθρου 4 στοιχεία α) και β)» της οδηγίας. Επομένως, η «αντίστροφη μεταγλώττιση», κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας, συγκαταλέγεται πράγματι στα ανήκοντα στον δημιουργό προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή αποκλειστικά δικαιώματα τα οποία έχουν θεσπιστεί με την τελευταία διάταξη.

- 41 Δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250, το πρόσωπο που απέκτησε νομίμως πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή μπορεί να διενεργήσει όλες τις πράξεις που απαριθμούνται στο άρθρο 4, στοιχεία α' και β', της οδηγίας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συνίστανται στην αναπαραγωγή του κώδικα και στην τροποποίηση της μορφής του, χωρίς προηγούμενη άδεια του δικαιούχου, εφόσον τούτο είναι αναγκαίο για τη χρησιμοποίηση του οικείου προγράμματος, συμπεριλαμβανομένης της διόρθωσης σφαλμάτων που επηρεάζουν τη λειτουργία του.
- 42 Κατά συνέπεια, από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250 έχει την έννοια ότι το πρόσωπο που απέκτησε νομίμως πρόγραμμα δικαιούται να προβεί σε αντίστροφη μεταγλώττιση του προγράμματος προκειμένου να διορθώσει τα σφάλματα που επηρεάζουν τη λειτουργία του.
- 43 Η ερμηνεία αυτή δεν θίγεται από το άρθρο 6 της οδηγίας 91/250, το οποίο, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Top System, δεν έχει την έννοια ότι η δυνατότητα αντίστροφης μεταγλώττισης προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή επιτρέπεται μόνον εφόσον η αντίστροφη μεταγλώττιση πραγματοποιείται για την επίτευξη της διαλειτουργικότητας.
- 44 Όπως προκύπτει από το γράμμα του, το άρθρο 6 της οδηγίας 91/250 εισάγει εξαίρεση από τα αποκλειστικά δικαιώματα του κατόχου των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, καθόσον επιτρέπει την αναπαραγωγή του κώδικα ή την τροποποίηση της μορφής του χωρίς προηγούμενη άδεια του κατόχου των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, όταν οι πράξεις αυτές είναι αναγκαίες για την εξασφάλιση της διαλειτουργικότητας του προγράμματος με άλλο ανεξαρτήτως δημιουργηθέν πρόγραμμα.
- 45 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί, πρώτον, ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 20 και 21 της ως άνω οδηγίας αναφέρουν ότι, υπό ορισμένες συνθήκες, η αναπαραγωγή του κώδικα ενός προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή ή η τροποποίηση της μορφής του μπορεί να είναι απαραίτητη για τη λήψη των πληροφοριών που χρειάζονται για την επίτευξη της διαλειτουργικότητας ενός ανεξαρτήτως δημιουργηθέντος προγράμματος με άλλα προγράμματα και ότι, «μόνο στις περιορισμένες αυτές περιπτώσεις», η διενέργεια των εν λόγω πράξεων είναι θεμιτή και σύμφωνη με τα συναλλακτικά ήθη, με συνέπεια να μην απαιτείται άδεια του κατόχου των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.
- 46 Από το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας 91/250, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των αιτιολογικών σκέψεων 19 και 20 αυτής, προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε συνεπώς να περιορίσει το πεδίο εφαρμογής της εξαίρεσης σχετικά με τη διαλειτουργικότητα που προέβλεψε στην εν λόγω διάταξη στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η διαλειτουργικότητα ενός ανεξαρτήτως δημιουργηθέντος προγράμματος με άλλα προγράμματα δεν μπορεί να επιτευχθεί με άλλα μέσα παρά μόνο μέσω της αντίστροφης μεταγλώττισης του οικείου προγράμματος.
- 47 Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από το άρθρο 6, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 91/250 το οποίο απαγορεύει, μεταξύ άλλων, να χρησιμοποιηθούν οι πληροφορίες που ελήφθησαν στο πλαίσιο τέτοιας μεταγλώττισης για άλλους σκοπούς εκτός της επίτευξης της

διαλειτουργικότητας ή να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη παρόμοιων προγραμμάτων και το οποίο αποκλείει, επίσης, γενικώς τη δυνατότητα πραγματοποίησης τέτοιας μεταγλώττισης κατά τρόπο που προσβάλλει αδικαιολογήτως τα νόμιμα συμφέροντα του δικαιούχου ή έρχεται σε σύγκρουση με τη συνήθη εκμετάλλευση του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή.

- 48 Αντιθέτως, δεν μπορεί να συναχθεί ούτε από το γράμμα του άρθρου 6 της οδηγίας 91/250, σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές σκέψεις 19 και 20 της οδηγίας, ούτε από την οικονομία του άρθρου αυτού ότι ο νομοθέτης της Ένωσης είχε την πρόθεση να αποκλείσει οποιαδήποτε δυνατότητα αναπαραγωγής του κώδικα προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή και τροποποίησης της μορφής του εν λόγω κώδικα εφόσον οι ως άνω πράξεις δεν διενεργούνται με σκοπό να ληφθούν οι απαραίτητες πληροφορίες προκειμένου να επιτευχθεί η διαλειτουργικότητα ενός ανεξαρτήτως δημιουργηθέντος προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή με άλλα προγράμματα.
- 49 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, ενώ το άρθρο 6 της οδηγίας 91/250 αφορά τις πράξεις που είναι αναγκαίες για να διασφαλισθεί η διαλειτουργικότητα των ανεξαρτήτως δημιουργηθέντων προγραμμάτων, το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας σκοπεί να καταστήσει δυνατή την κατά προορισμό χρησιμοποίηση ενός προγράμματος από το πρόσωπο που το απέκτησε νομίμως. Κατά συνέπεια, οι δύο ανωτέρω διατάξεις υπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς.
- 50 Δεύτερον, όπως παρατήρησε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 59 των προτάσεών του, η ανάλυση αυτή επιρρωννύεται από τις προπαρασκευαστικές εργασίες της οδηγίας 91/250, από τις οποίες προκύπτει ότι η προσθήκη στην αρχική πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του ισχύοντος άρθρου 6 της οδηγίας απέβλεπε στη ρύθμιση, κατά τρόπο συγκεκριμένο, του ζητήματος της διαλειτουργικότητας των προγραμμάτων που δημιουργούνται από ανεξάρτητους δημιουργούς, με την επιφύλαξη των διατάξεων που σκοπούν να καταστήσουν δυνατή τη συνήθη χρήση του προγράμματος από πρόσωπο που το απέκτησε νομίμως.
- 51 Τρίτον, η ερμηνεία του άρθρου 6 της οδηγίας 91/250 υπό την έννοια που προτείνει η Top System θα είχε ως συνέπεια να θιγεί η πρακτική αποτελεσματικότητα της δυνατότητας του προσώπου που απέκτησε νομίμως πρόγραμμα να διορθώσει σφάλματα που εμποδίζουν την κατά προορισμό χρησιμοποίηση του προγράμματος αυτού, την οποία ο νομοθέτης της Ένωσης παρέχει ρητώς στο εν λόγω πρόσωπο στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250.
- 52 Πράγματι, όπως υπογράμμισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 79 των προτάσεών του, η διόρθωση των σφαλμάτων που επηρεάζουν τη λειτουργία προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή προϋποθέτει, στις περισσότερες περιπτώσεις, και ιδίως όταν η διόρθωση που πρέπει να πραγματοποιηθεί συνίσταται στην απενεργοποίηση λειτουργίας που επηρεάζει την εύρυθμη λειτουργία της εφαρμογής στην οποία εντάσσεται το οικείο πρόγραμμα, ότι ο προβαίνων στη διόρθωση διαθέτει τον πηγαίο κώδικα ή, ελλείψει αυτού, τον οιονεί πηγαίο κώδικα του εν λόγω προγράμματος.
- 53 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250 έχει την έννοια ότι το πρόσωπο που απέκτησε νομίμως πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή δικαιούται να προβεί στην αντίστροφη μεταγλώττιση του συνόλου ή τμήματος του προγράμματος για να διορθώσει σφάλματα που επηρεάζουν τη λειτουργία του προγράμματος, ακόμη και όταν η διόρθωση συνίσταται στην απενεργοποίηση λειτουργίας που επηρεάζει την εύρυθμη λειτουργία της εφαρμογής της οποίας μέρος αποτελεί το εν λόγω πρόγραμμα.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

- 54 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250 έχει την έννοια ότι το πρόσωπο το οποίο απέκτησε νομίμως πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή και το οποίο επιθυμεί να προβεί σε αντίστροφη μεταγλώττιση του προγράμματος για να διορθώσει τα σφάλματα που επηρεάζουν τη λειτουργία του πρέπει να πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 6 της οδηγίας ή τυχόν άλλες απαιτήσεις.
- 55 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 49 της παρούσας αποφάσεως, η εξαίρεση του άρθρου 6 της οδηγίας 91/250 έχει διαφορετικό πεδίο εφαρμογής και εξυπηρετεί διαφορετικούς σκοπούς σε σχέση με την εξαίρεση που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας. Κατά συνέπεια, οι απαιτήσεις που καθιερώνει το άρθρο 6 δεν μπορούν να εφαρμοστούν, αυτές καθεαυτές, στην εξαίρεση την οποία προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας.
- 56 Εντούτοις, διαπιστώνεται ότι, βάσει του γράμματος, της οικονομίας και του σκοπού του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250, η διενέργεια των πράξεων οι οποίες συνθέτουν, από κοινού, την αντίστροφη μεταγλώττιση προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή υπόκειται, όταν πραγματοποιείται σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, σε ορισμένες απαιτήσεις.
- 57 Πρώτον, σύμφωνα με το γράμμα της διατάξεως αυτής, οι εν λόγω πράξεις πρέπει να είναι αναγκαίες για την κατά προορισμό χρησιμοποίηση του οικείου προγράμματος από το πρόσωπο που το απέκτησε νομίμως, μεταξύ άλλων δε για τη διόρθωση «σφαλμάτων».
- 58 Ελλείψει παραπομπής στο δίκαιο των κρατών μελών και σχετικού ορισμού στην οδηγία 91/250, η έννοια του «σφάλματος», κατά την εν λόγω διάταξη, πρέπει να ερμηνευθεί σύμφωνα με το σύνηθες νόημα του όρου αυτού στην καθημερινή γλώσσα, λαμβανομένου πάντως υπόψη του πλαισίου στο οποίο χρησιμοποιείται και των σκοπών που επιδιώκονται με τη ρύθμιση στην οποία εντάσσεται (απόφαση της 3ης Ιουνίου 2021, Ουγγαρία κατά Κοινοβουλίου, C-650/18, EU:C:2021:426, σκέψη 83 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 59 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, στον τομέα της πληροφορικής, ένα σφάλμα υποδηλώνει συνήθως ελάττωμα το οποίο επηρεάζει πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή και το οποίο προκαλεί τη δυσλειτουργία του.
- 60 Επιπλέον, σύμφωνα με τον υπομνησθέντα στη σκέψη 49 της παρούσας αποφάσεως σκοπό του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250, ένα τέτοιο ελάττωμα, το οποίο συνιστά σφάλμα κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, πρέπει να επηρεάζει τη δυνατότητα της κατά προορισμό χρησιμοποίησης του οικείου προγράμματος.
- 61 Δεύτερον, από το γράμμα του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250 προκύπτει ότι η αντίστροφη μεταγλώττιση προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή πρέπει να είναι «αναγκαία» για την κατά προορισμό χρησιμοποίηση του οικείου προγράμματος από το πρόσωπο που το απέκτησε νομίμως.

- 62 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 52 της παρούσας αποφάσεως, η διόρθωση σφαλμάτων που επηρεάζουν την κατά προορισμό χρησιμοποίηση προγράμματος συνεπάγεται, στις περισσότερες περιπτώσεις, την τροποποίηση του κώδικα του προγράμματος, η δε εκτέλεση της διόρθωσης απαιτεί πρόσβαση στον πηγαίο κώδικα ή, τουλάχιστον, στον οιονεί πηγαίο κώδικα του οικείου προγράμματος.
- 63 Εντούτοις, όταν το πρόσωπο που απέκτησε το οικείο πρόγραμμα έχει, βάσει του νόμου ή βάσει συμβάσεως, τη δυνατότητα πρόσβασης στον πηγαίο κώδικα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι «αναγκαίο» για το πρόσωπο αυτό να προβεί σε αντίστροφη μεταγλώττιση του οικείου προγράμματος.
- 64 Τρίτον, σύμφωνα με το γράμμα του, το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250 επιτρέπει τη διόρθωση σφαλμάτων με την επιφύλαξη «ειδικών συμβατικών διατάξεων».
- 65 Συναφώς, παρατηρείται ότι, σύμφωνα με τη δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 91/250, τόσο οι πράξεις φόρτωσης και εκτέλεσης που απαιτούνται για τη χρησιμοποίηση ενός αντιγράφου νομίμως αποκτηθέντος προγράμματος όσο και η πράξη διόρθωσης σφαλμάτων που επηρεάζουν τη λειτουργία του προγράμματος δεν δύνανται να απαγορευθούν συμβατικώς.
- 66 Επομένως, το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 18 της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι τα μέρη δεν μπορούν να αποκλείσουν συμβατικώς κάθε δυνατότητα διόρθωσης των εν λόγω σφαλμάτων.
- 67 Αντιθέτως, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, ο δικαιούχος και το πρόσωπο που απέκτησε το πρόγραμμα παραμένουν ελεύθεροι να καθορίσουν συμβατικώς τον τρόπο ασκήσεως της δυνατότητας αυτής. Συγκεκριμένα, τα μέρη μπορούν, ειδικότερα, να συμφωνήσουν ότι ο δικαιούχος οφείλει να εξασφαλίζει τη συντήρηση, από απόψεως διόρθωσης των σφαλμάτων, του οικείου προγράμματος.
- 68 Εξ αυτού συνάγεται, επίσης, ότι, ελλείψει σχετικών ειδικών συμβατικών διατάξεων, το πρόσωπο που απέκτησε νομίμως πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή δικαιούται να διενεργήσει, χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεση του δικαιούχου, τις πράξεις που απαριθμούνται στο άρθρο 4, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 91/250, συμπεριλαμβανομένης της αντίστροφης μεταγλώττισης του προγράμματος, καθόσον αυτό παρίσταται αναγκαίο για τη διόρθωση των σφαλμάτων που επηρεάζουν τη λειτουργία του.
- 69 Τέταρτον, το πρόσωπο το οποίο απέκτησε νομίμως πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή και το οποίο προέβη σε αντίστροφη μεταγλώττιση του προγράμματος με σκοπό να διορθώσει τα σφάλματα που επηρεάζουν τη λειτουργία του δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει το αποτέλεσμα της αντίστροφης μεταγλώττισης για άλλους σκοπούς εκτός της διόρθωσης των σφαλμάτων.
- 70 Πράγματι, το άρθρο 4, στοιχείο β', της οδηγίας 91/250 παρέχει στον κάτοχο δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας το αποκλειστικό δικαίωμα να πραγματοποιεί ή να παρέχει άδεια όχι μόνο για τη «μετάφραση, προσαρμογή, διαρρύθμιση ή οποιαδήποτε άλλη μετατροπή του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή», αλλά και για την «αναπαραγωγή των αποτελεσμάτων του[ς]», δηλαδή, στην περίπτωση της αντίστροφης μεταγλώττισης, την αναπαραγωγή του πηγαίου κώδικα ή του οιονεί πηγαίου κώδικα που προκύπτει από την αντίστροφη μεταγλώττιση.

- 71 Επομένως, κάθε αναπαραγωγή του εν λόγω κώδικα εξακολουθεί να υπόκειται, δυνάμει του άρθρου 4, στοιχείο β', της οδηγίας 91/250, σε άδεια του κατόχου των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί του προγράμματος.
- 72 Επιπλέον, το άρθρο 4, στοιχείο γ', της οδηγίας απαγορεύει τη διανομή στο κοινό αντιγράφου προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή χωρίς τη συγκατάθεση του κατόχου των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί του προγράμματος, απαγόρευση η οποία ισχύει, όπως προκύπτει από το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/250, και για αντίγραφα του πηγαίου κώδικα, ή του οιονεί πηγαίου κώδικα, ο οποίος προκύπτει από την αντίστροφη μεταγλώττιση.
- 73 Μολονότι δεν αμφισβητείται ότι το άρθρο 5 της οδηγίας επιτρέπει στο πρόσωπο που απέκτησε νομίμως πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή να διενεργεί τέτοιες πράξεις χωρίς τη συγκατάθεση του κατόχου των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, τούτο ισχύει μόνον εφόσον οι εν λόγω πράξεις είναι αναγκαίες για την εκ μέρους του προσώπου αυτού κατά προορισμό χρησιμοποίηση του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή.
- 74 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250 έχει την έννοια ότι το πρόσωπο το οποίο απέκτησε νομίμως πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή και το οποίο επιθυμεί να προβεί σε αντίστροφη μεταγλώττιση του προγράμματος με σκοπό τη διόρθωση σφαλμάτων που επηρεάζουν τη λειτουργία του δεν υποχρεούται να πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 6 της οδηγίας. Εντούτοις, το πρόσωπο αυτό δικαιούται να προβεί σε τέτοια αντίστροφη μεταγλώττιση μόνο στο μέτρο που αυτό είναι αναγκαίο για τη διόρθωση και τηρουμένων των όρων που, ενδεχομένως, προβλέπονται σε σύμβαση συναφθείσα με τον κάτοχο των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί του εν λόγω προγράμματος.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 75 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 1991, για τη νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών, έχει την έννοια ότι το πρόσωπο που απέκτησε νομίμως πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή δικαιούται να προβεί στην αντίστροφη μεταγλώττιση του συνόλου ή τμήματος του προγράμματος για να διορθώσει σφάλματα που επηρεάζουν τη λειτουργία του προγράμματος, ακόμη και όταν η διόρθωση συνίσταται στην απενεργοποίηση λειτουργίας που επηρεάζει την εύρυθμη λειτουργία της εφαρμογής της οποίας μέρος αποτελεί το εν λόγω πρόγραμμα.
- 2) Το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/250 έχει την έννοια ότι το πρόσωπο το οποίο απέκτησε νομίμως πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή και το οποίο επιθυμεί να προβεί σε αντίστροφη μεταγλώττιση του προγράμματος με σκοπό τη διόρθωση σφαλμάτων που επηρεάζουν τη λειτουργία του δεν υποχρεούται να πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 6 της οδηγίας. Εντούτοις, το πρόσωπο αυτό δικαιούται να

προβεί σε τέτοια αντίστροφη μεταγλώττιση μόνο στο μέτρο που αυτό είναι αναγκαίο για τη διόρθωση και τηρουμένων των όρων που, ενδεχομένως, προβλέπονται σε σύμβαση συναφθείσα με τον κάτοχο των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί του εν λόγω προγράμματος.

(υπογραφές)